

Залевская-Шишак А. Д. Актуальные проблемы и перспективы становления корпоративного сектора в национальной экономике.

В статье проанализированы проблемы становления корпоративного сектора в национальной экономике. Обоснованы теоретические подходы и показаны перспективы и возможные пути дальнейшего развития корпоративной структуры в национальной экономике Украины.

Ключевые слова: корпорация, корпоративный сектор, корпоративное управление, глобализация.

Zalevska-Shyshak A. D. Actual problems and prospects of formation of corporate sector of National Economy

Problems of formations of corporate sector of National Economy are analyzed. Theoretical approaches to determination of prospects of future development of corporate direction in National Economy of Ukraine are summarized.

Keywords: corporation, corporate sector, corporate management, globalization.

УДК: 330.366 (477)

Бицюра Ю. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

СТАЛЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Визначені сутність, характерні ознаки та значення для суспільства сталого економічного зростання. На основі аналізу групи соціально-економічних індикаторів, обґрунтовано антисталий характер економічного зростання в Україні. Запропоновано шляхи забезпечення сталого економічного зростання в Україні.

Ключові слова: економічне зростання, стале економічне зростання, сталий розвиток.

Забезпечення сталого економічного зростання (СЕЗ) є важливим стратегічним завданням кожної країни, оскільки збільшення обсягу продукції у розрахунку на одну особу з мінімізацією впливу на навколишнє природне середовище (НПС) означає підвищення рівня життя в країні. При цьому повніше задовольняються потреби людей і зростають можливості щодо ефективнішого розв'язання соціально-економічних та екологічних проблем.

В Україні, починаючи з кінця 80-х років, екологічні проблеми поєдналися з розгортанням глибокої трансформаційної кризи (1991–1999 рр.) та економічними кризами 1998 р. і 2008–2009 рр. Світова фінансово-економічна криза спричинила падіння реального ВВП у 2009 р. на 14,8% [1, с. 30], суттєво погіршивши перспективи забезпечення СЕЗ в національній економіці. Проте, такий спад та уповільнення темпів економічного зростання не є приводом для послаблення зусиль, спрямованих на забезпечення СЕЗ. Особливість нинішнього відновлення економічного зростання полягає в необхідності зробити його соціально та екологічно збалансованим.

Щоб в Україні відродити продуктивні сили і удосконалити виробничі відносини, потрібно розбудовувати соціально орієнтовану ринкову економіку, пріоритетом якої

має стати СЕЗ. Дослідження його сутності та шляхів забезпечення є однією з найактуальніших проблем як економічної теорії, так і господарської практики. Таким чином, постає необхідність дослідження комплексної соціо-економіко-екологічної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади дослідження сутності СЕЗ та шляхів його забезпечення відображені в працях відомих зарубіжних та вітчизняних вчених: В. Базилевича, В. Гейця, Г. Дейлі, С. Дорогунцова, Л. Корнійчука, О. Євфремова, В. Трегобчука, А. Філіпенко, О. Шубравської, П. Єщенко, А. Чухно, Й. Шумпетера та інших.

Разом з тим, у роботах вітчизняних та зарубіжних вчених відсутній комплексний підхід до визначення сутності СЕЗ, не в повній мірі охарактеризовані його особливості та шляхи забезпечення з урахуванням специфіки ринкової трансформації економіки України.

Метою дослідження є визначення сутності, характерних ознак сталого економічного зростання та шляхів його забезпечення в Україні.

Основні результати дослідження. З кінця ХХ – початку ХХІ сторіччя загострилися суперечності у системі взаємовідносин “суспільство-природа”. Глобальна екологічна криза, зумовлена посиленням антропогенного впливу на довкілля, поставила на порядок денний питання про кардинальні зміни у поведінці людства в процесі його життєдіяльності, зміни підходів до освоєння і використання природно-ресурсного потенціалу. Масштаби антропогенного впливу на НПС досягли сьогодні майже критичної межі, навіть незначне їх збільшення у будь-який момент загрожувало перевищенням потенціалу його самовідновлення.

Римський клуб, Міжнародний інститут прикладного системного аналізу, Міжнародна федерація інститутів перспективних досліджень та інші започаткували новий підхід до подолання вищезазначених глобальних проблем, який отримав назву – концепція сталого розвитку. Цей підхід став продовженням вчення про ноосферу, сформульованого В. І. Вернадським ще в першій половині ХХ століття. Суть його полягає в обов'язковій узгодженості економічного, соціального та екологічного розвитку таким чином, щоб від покоління до покоління не зменшувалися якість та безпека життя людей, не погіршувався стан довкілля та відбувався соціальний прогрес.

Основні положення економічної теорії сталого розвитку, висвітлені в праці Г. Дейлі “Поша зростанням: економічна теорія сталого розвитку”. Він тлумачить поняття “сталий розвиток” як гармонійний, збалансований, безконфліктний прогрес всієї земної цивілізації, груп країн (регіонів, субрегіонів), а також окремо взятих країн нашої планети за науково обґрунтованими планами, коли в процесі неухильного інноваційного інтенсивного економічного розвитку країн одночасно позитивно вирішується комплекс питань щодо збереження довкілля, ліквідації експлуатації, бідності та дискримінації як кожної окремо взятої людини, так і цілих народів чи груп населення, у тому числі за етнічними, расовими чи статевими ознаками [2, с.16].

Першим проявом суспільної реакції на загрозу існуванню людства стало створення за ініціативою Генерального секретаря ООН у грудні 1983 р. Міжнародної комісії з навколишнього природного середовища та розвитку, на чолі з прем'єр-міністром Норвегії Г. Х. Брундтланд. Ця комісія підготувала Доповідь “Наше спільне майбутнє”, яку було представлено на 42-гу сесію ООН (1987).

У 1992 р. в Ріо-де-Жанейро відбулася Конференція ООН з питань навколишнього середовища і розвитку (Саміт “Планета Земля”), яка ухвалила “Порядок денний на XXI століття” [3]. У ньому було проголошено концепцію сталого розвитку людства, яка ґрунтується на розумінні тісного взаємозв’язку та необхідності комплексного вирішення економічних, екологічних і соціальних проблем людства.

Подоланню назрілих проблем покликана сприяти реалізація концепції сталого розвитку. У ній сказано про неприйнятність подальшого збереження трьох основних варіантів використання природно-ресурсного потенціалу планети, що існували на той час. Зокрема, модель економіки країн Заходу зумовлює не виправдані масштаби використання природних ресурсів; моделі країн з плановою економікою – неефективні і незбалансовані за еколого-економіко-соціальними параметрами використання ресурсів; для моделі країн що розвиваються, характерним є нееквівалентний обмін ресурсами, що призводить до бідності і стагнації.

Концепція сталого розвитку суттєво відрізняється від концепції індустріального господарювання. Соціально-економічний розвиток при індустріальному господарюванні забезпечується за рахунок нарощування обсягів виробництва шляхом нещадного використання природного середовища, концентрації виробництва і населення, урбанізації тощо. В таких умовах соціально-економічний розвиток підпорядковується використанню наявних природних, трудових і капітальних ресурсів.

Традиційна концепція економічного розвитку визначає провідним критерієм ефективності господарювання досягнення високих темпів економічного зростання. Поряд з цим, поглиблення взаємозалежності економічних, соціальних і екологічних процесів функціонування національних господарств потребують розробки та обґрунтування нових концептуальних положень щодо визначення якості економічного зростання.

Подальший розвиток нової метапросторової дослідницької парадигми сталого розвитку повинен ґрунтуватися, передусім, на пошуку форм і методів гармонізації інтересів суб’єктів господарювання, влади, населення, всіх учасників господарської системи. Відтак, проблему слід виводити з площини примата технологічних, матеріальних факторів розвитку у сферу, де превалюють чинники суб’єктивного характеру – інтереси. Тут набувають пріоритети проблеми справедливого використання результатів розвитку в інтересах усіх учасників господарського процесу. Такий підхід у цілому відповідає європейським цивілізаційним орієнтирам [4, с. 9-10].

На сучасному етапі розвитку проблема СЕЗ є однією з найскладніших проблем економічної теорії. Крім того, СЕЗ є важливою практичною проблемою кожної країни, яка прагне підвищити рівень життя населення. Ефективний розподіл виробленого продукту і доходів у зростаючій економіці спроможний повніше задовольняти потреби людей і краще розв’язувати соціально-економічні та екологічні проблеми суспільства. Тому держави визначають головною метою забезпечення СЕЗ як найважливішу передумову сталого економічного розвитку.

У концепціях, стратегіях, посланнях, доповідях, конференціях, ЗМІ звучать заклики про необхідність забезпечення СЕЗ та сталого розвитку. Так, забезпечення СЕЗ є одним із основних стратегічних пріоритетів відповідно до “Стратегії економічного та соціального розвитку України на 2004–2015 роки” [5, с. 43-44]. Але,

як показує практика, доволі часто ці заклики звучать лише декларативно. Україна ще далека від забезпечення СЕЗ, але вже зараз необхідно науково обґрунтувати передумови переходу до зазначеної моделі.

Для з'ясування сутності категорії “стале економічне зростання”, скористаємось науковим методом розробки та уточнення понять (метод термінологічного аналізу), першоджерелами та авторським баченням науковців, які трактують сутність його родових понять, а саме: “економічний розвиток”, “сталий розвиток” та “економічне зростання”.

Сьогодні у монографіях, дисертаціях, статтях, підручниках і навчальних посібниках “зростання” та “розвиток” застосовуються як ідентичні та чергуються авторами для поліпшення стилю викладення матеріалу. На нашу думку, така позиція дослідників є не коректною.

З точки зору етимології поняття “зростання” близьким, але ширшим за змістом є поняття “розвиток”. *Економічний розвиток – це процес переходу країни від одного стану економіки до іншого, більш досконалого – тобто якісно нового на основі відповідних структурних та інституціональних зрушень.* Комплексно це проявляється в якісному вдосконаленні всієї економічної системи [6, с. 316].

“Економічне зростання – це процес кількісно-якісних зрушень у межах технологічного способу виробництва, зумовлених відповідними суперечностями та чинниками, який виражається у збільшенні обсягів суспільного виробництва, сукупного суспільного продукту” [7, с. 74].

Отже, головна відмінність “економічного зростання” від “економічного розвитку” полягає у тому, що друга категорія відображає, насамперед, появу сутнісних змін у структурі продуктивних сил та техніко-економічних відносин, що розширює адаптивні можливості технологічного способу виробництва.

Зауважимо, що до 70-х років ХХ століття економічний розвиток найчастіше розглядався як невід’ємний наслідок економічного зростання. Вважалося, що швидке збільшення абсолютного обсягу ВВП (ВВП) у розрахунку на одну особу автоматично призведе до зростання добробуту і якості життя. При цьому проблеми бідності, безробіття, розподілу доходів та забруднення довкілля відсувалися на другий план. Зменшенню цих негативних наслідків повинна сприяти реалізація концепції сталого розвитку.

З’ясуємо визначення, яке отримав новий тип розвитку суспільства. Вперше термін “сталий розвиток” (від англ. “sustainable development”) прозвучав у доповіді Міжнародної комісії з питань навколишнього середовища та розвитку “Наше спільне майбутнє” у 1987 році. Надалі термін був закріплений на другій Конференції ООН з питань навколишнього середовища і розвитку у 1992 році в Ріо-де-Жанейро.

Комісією ООН з питань навколишнього середовища та розвитку поняття “сталий розвиток” визначається як *розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління, та не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби* [8, с. 59].

Головним завданням, у цьому контексті, є забезпечення людством такого характеру використання ресурсів, який, даючи змогу задовольняти життєво необхідні потреби нинішнього покоління, не підривав би потенційні можливості забезпечувати потреби наступних поколінь. Нинішнє покоління для існування і розвитку своїх

нащадків, повинне дбати про відновлення ресурсів та вести пошук заміників ресурсів, що вичерпуються.

В економічній літературі можна виділити декілька підходи вчених, згідно з якими “економічне зростання” розглядається як: 1) результат суспільного виробництва, що вимірюється різними натурально-вартісними показниками [9, с. 785; 10, с. 792; 11, с. 471; 12, с. 291]; 2) збільшення обсягів суспільного виробництва та розширення можливостей економіки задовольняти зростаючі потреби [13, с. 88; 14, с. 141]; 3) ототожнення розширеного відтворення і економічного зростання [15, с. 304; 16, с. 250]; 4) поєднання кількісного і якісного аспектів економічного зростання [6, с. 316; 17, с. 299; 18, с. 533].

Узагальнюючи прийняті в економічній теорії трактування “економічного зростання” та враховуючи проведений нами аналіз існуючих підходів, визначимо це поняття т. ч.: *економічне зростання – збільшення обсягів і якості суспільного продукту, спрямованого на задоволення потреб людей та підвищення якості їхнього життя, що здійснюється на основі розширеного відтворення та удосконалення продуктивних сил і соціально-економічних відносин.*

Незважаючи на те, що у даному визначенні відображені результати та механізм забезпечення економічного зростання, воно потребує уточнення у контексті урахування положень концепції сталого розвитку.

Деякі з дослідників, зокрема, Л. Купінець та С. Харічков [19, с. 66], розглядають перспективи економічного зростання у контексті теорії сталого розвитку і пов’язують його з вирішенням глобальних проблем збереження ресурсів для майбутніх поколінь.

“Стале економічне зростання має супроводжуватися адекватними соціальними перетвореннями та сприяти вирішенню проблеми підвищення якості навколишнього природного середовища. Якісні аспекти економічного зростання характеризуються стабільністю його темпів, а також поліпшенням стану соціальної та екологічної сфер” [20, с. 36-37]. “Стале економічне зростання – результат ефективного використання суспільством обмежених ресурсів у тривалому інтервалі часу” [21, с. 53].

О. Тихомирова зазначає, що поняття “стале економічне зростання” є достатньо ємним і включає в себе крім кількісної компоненти – темпів зростання, ще й якісні складники: конкурентоспроможність економічних суб’єктів, ефективність використання ресурсів, рівень інноваційної активності економіки, зростання рівня життя населення” [22, с. 10-12].

Для удосконалення теоретичних основ аналізу економічного зростання в контексті реалізації положень концепції сталого розвитку, враховуючи вищезазначені трактування понять “економічний розвиток”, “сталий розвиток”, та “економічне зростання”, пропонуємо авторське визначення категорії “стале економічне зростання”.

На нашу думку, *стале економічне зростання* (з англ. “sustainable economic growth”) – стабільне збільшення обсягів і якості суспільного продукту, зумовлене якісними перетвореннями продуктивних сил і соціально-економічних відносин суспільства при повному і ефективному використанні ресурсів та непогіршенні стану природного середовища з метою найбільш повного задоволення зростаючих потреб нинішнього та майбутніх поколінь з урахуванням зміни стандартів життя людей.

Запропонований варіант визначення дозволяє в значній мірі передати сутність одночасно економічного зростання та сталого розвитку. Ми вважаємо, що зміст цієї

категорії коротко і ёмно визначає кількісні і якісні форми прояву СЕЗ, механізм його забезпечення та сутність завдань, які мають бути вирішені для реалізації положень концепції сталого розвитку. Тому, розглядаючи проблеми та завдання для їх вирішення, зазначені в “Порядку денному на ХХІ століття”, дане визначення “сталого економічного зростання” доцільно застосовувати при розробці і уточненні відповідних нормативних актів і документів.

Основними *характерними ознаками* сталого економічного зростання є:

1. Стабільне зростання обсягів і якості суспільного продукту у розрахунку на одну особу більшими темпами, порівняно з темпами зростання забруднення довкілля.

2. Не перевищення обсягів виробничих відходів та шкідливих викидів у НПС порівняно з їх кількістю, яка може бути перероблена природою і людиною.

3. Збереження або поліпшення стану довкілля, умов праці та здоров'я людей.

4. Переважання інтенсивного типу економічного зростання, якісне удосконалення продуктивних сил і соціально-економічних відносин, у т. ч. на основі підвищення ефективності механізмів розширеного відтворення та екологізації виробництва.

5. Зменшення в структурі виробничих витрат частки невідтворюваних природних ресурсів, підвищення ефективності їх використання за рахунок застосування все більшої частки відтворюваних ресурсів-замінників, використання нових ресурсозберігаючих й удосконалення функціонуючих виробничих технологій.

6. Не перевищення темпів використання відтворюваних ресурсів порівняно зі швидкістю їх відновлення природою і людиною.

7. Підвищення якості життя завдяки найбільш повному задоволенню матеріальних і нематеріальних потреб нинішнього та майбутнього покоління, відповідно до зростаючих науково-обґрунтованих стандартів життя людей.

СЕЗ є результатом розширеного відтворення, здійснюваного на новій якісній основі. В разі розширеного відтворення, частина додаткової вартості використовується на придбання додаткових засобів виробництва, робочої сили, розробку і впровадження нових технологій, здійснення природоохоронних заходів.

Поряд з цим необхідно забезпечити неперевищення обсягів виробничих відходів та шкідливих викидів у НПС порівняно з їх кількістю, яка може бути перероблена природою і людиною. Це дозволить підвищити рівень якості життя в межах екологічної ёмності природи. Необхідною умовою цього є кількісне збільшення та якісне удосконалення продуктивних сил (підвищення продуктивності праці, капіталу і землі) та економічних відносин (демократизація власності) для задоволення зростаючих потреб людей.

Для збереження та невиснажливого довгопідтримуваного використання НПС необхідним є: зменшення в структурі витрат виробничих ресурсів частки невідновлюваних вичерпних природних ресурсів, підвищення ефективності їх використання повинно здійснюватись за рахунок використання у виробництві все більшої частки відтворюваних ресурсів-замінників, використання нових ресурсозберігаючих й удосконалення функціонуючих виробничих технологій. Отже, для забезпечення СЕЗ перевага віддається інтенсивним факторам.

Наприклад, ознакою забезпечення СЕЗ є скорочення споживання традиційних джерел енергії (видобутку корисних копалин) та збільшення відновлюваних і

альтернативних. Тобто, не за рахунок зростання частки видобутку вугілля забезпечується СЕЗ, а за рахунок зростання частки виробництва електроенергії від сонячних батарей і вітрових електростанцій.

Не менш важливим для екологічнобезпечного господарювання та ефективного використання природних ресурсів є необхідність узгоджувати: потужності застосовуваних технологій і темпи використання відтворюваних ресурсів зі швидкістю їх відновлення природою і людиною; обсяги виробничих відходів та шкідливих викидів у НПС з їх кількістю, яка може бути перероблена природою і людиною; темпи зростання забруднення довкілля з темпами зростання обсягів виробництва.

Для підвищення якості життя, найбільш повного задоволення потреб нинішнього та майбутнього поколінь, відповідно до зростаючих науково-обґрунтованих стандартів життя людей, необхідно забезпечити: підвищення реальних доходів; зменшення диференціації доходів між найбіднішими і найбагатшими; високу якість товарів і послуг; міцне здоров'я і довголіття людей, зростання частки годин дозвілля і відпочинку; розвиток науки, освіти, медицини, культури та спорту; здобуття якісної освіти та підвищення кваліфікації і екологічної грамотності протягом життя; екологічно-безпечні умови праці та життєдіяльності тощо.

“Стале економічне зростання може сприяти розширенню зайнятості, створенню більш кваліфікованих і краще оплачуваних робочих місць, наданню якісніших товарів і послуг і відкриттю ширших можливостей для людей, підтриманню кращих і якісніших суспільних послуг, стимулюванню самопідтримуваного та претензійного клімату для розвитку підприємництва, заохоченню економічної активності бізнесу та інвестування виробництва, привнесенню культури довіри та особистої відповідальності у ділове життя, збереженню високої якості навколишнього природного середовища” [23, с. 41].

Державна служба статистики України не веде обліку узагальнених макроекономічних показників оцінки СЕЗ. Для визначення рівня СЕЗ на макрорівні дуже важливим є показник реального ВВП у розрахунку на одну особу, але в цьому показнику практично не відображено багатьох соціальних і екологічних наслідків господарювання.

Як зазначають П. Єщенко і А. Арсеєнко, зростання ВВП не завжди є визначальним показником для розвитку країни та рівня добробуту людей. “Це відбувається в тому випадку, коли воно супроводжується забрудненням навколишнього природного середовища, перевитрачанням економічних ресурсів на виробництво одиниці продукції, зниженням її якості, погіршенням умов праці та життя” [23, с. 44].

Для оцінки якісного рівня економічного зростання та розвитку, сьогодні використовують ряд індикаторів, а саме: індекс розвитку людського потенціалу, індекс глобальної конкурентоспроможності, індекс економічної свободи, індекс якості життя, індекс живої планети, екологічно скоригований ВВП (“зелений” ВВП), індекс сталого розвитку та інші.

Незважаючи на зростання обсягів реального ВВП в Україні у 2000–2008 рр., 2010–2012 рр., достатньої маси зрушень для забезпечення СЕЗ не відбулося. В Україні до 1999 року відбувалося значне падіння реального ВВП (до 40,8% рівня ВВП 1990 р.), а до 2008 року цей показник становив лише 74,2% ВВП рівня 1990 р. [1, с. 30]. Крім

того, в Україні реалізується сировинна модель економічного зростання, яка зумовлює залежність від зовнішньої кон'юнктури ринку і виснаження природних ресурсів.

За розрахунками Інституту прикладного системного аналізу НАН України та МОНмолодьспорт України у 2010 р. наша країна знаходилася на 68-му місці серед 107 країн світу за індексом сталого розвитку [24]. За визначальною його складовою, індексом розвитку людського потенціалу (за даними звітності ПРООН 2012 р.), Україна посідала лише 78-те місце серед 186 країн світу, тоді як у 1991 р. – 45-те місце. Низький рівень цих та інших індикаторів свідчить про низьку якість економічного зростання в нашій країні.

Економіка України в значній мірі втратила свій потенціал, нагромаджений за роки перебування в складі СРСР. Перехідний період в Україні, яка довгий час трансформувала свою економічну систему в ринковому напрямку за сценарієм і рецептами МВФ, характеризувався значним руйнуванням економіки, перетворенням її в ринок збуту іноземних товарів, дешевий сировинний придаток розвинених країн та їх фінансового боржника.

Реформування економіки України протягом 90-х років розпочалося в умовах глибокої системної кризи, що посилювало гостроту старих та породило низку нових проблем і суперечностей економіко-екологічного порядку, а саме: переважання екстенсивного економічного зростання, екологічна криза, неефективне використання природно-ресурсного потенціалу, перехід на використання важкодоступних природних ресурсів, нееквівалентний обмін товарів та ресурсів, поглиблення майнової нерівності, недостатня демократизація відносин власності та гуманізація економічних процесів тощо. Все це створює серйозні перешкоди у забезпеченні СЕЗ в Україні.

На нашу думку, чинниками, що негативно впливають на забезпечення СЕЗ в Україні є: загострення інвестиційної, інноваційної та екологічної проблем; високий рівень зовнішньої заборгованості і, відповідно, залежності від міжнародних фінансово-кредитних організацій; недостатнє державне регулювання соціальної та екологічної відповідальності підприємств; відсутність достатньої підтримки з боку держави тих підприємств, які сприяють забезпеченню СЕЗ; спрямування приватизації на перерозподіл державної власності, а не на формування ефективного власника; неефективний менеджмент на підприємствах.

Висновки. Поняття “стале економічне зростання” відображає органічний взаємозв'язок стабільного збільшення обсягів і якості суспільного продукту з якісними змінами у продуктивних силах та соціально-економічних відносинах, непогіршенням стану природного середовища і покращенням якості життя нинішнього та майбутніх поколінь з урахуванням змін у стандартах життя людей. Визначені характерні ознаки СЕЗ дають можливість ідентифікувати це явище, змодельювати його та визначити фактори і механізми, дія яких забезпечує підвищення його рівня.

Антисталий характер економічного зростання в Україні ілюструє група соціально-економічних індикаторів, зокрема: реальний ВВП у 2011 р. досяг лише рівня 69,3% ВВП 1990 р., за індексом розвитку людського потенціалу Україна у 2012 р. займала лише 78 місце серед 186 країн, за індексом глобальної конкурентоспроможності – 73 місце серед 144 країн, а за індексом сталого розвитку у 2010 р. – 68 місце серед 107 країн.

На сучасному етапі основними шляхами забезпечення СЕЗ в Україні є: розвиток

матеріально-технічної основи підприємств; підвищення ступеня концентрації капіталу; здійснення масштабних інвестицій у людський та фізичний капітал; забезпечення найповнішого використання потенціалу підприємств у формуванні інноваційної моделі розвитку національної економіки; застосування ефективної системи менеджменту підприємств; посилення соціальної та екологічної відповідальності підприємств; удосконалення механізму екологізації виробництва.

Використані джерела:

1. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державна служба статистики України. – К. : Август Трейд, 2012. – 559 с.
2. Дейлі Г. Поза зростанням: Економічна теорія сталого розвитку / Г. Дейлі. К. : Інтелсфера, 2002. – 297 с.
3. Програма дій “Порядок денний на XXI століття” / переклад з англ.: ВГО “Україна. Порядок денний на XXI століття”. – К. : Інтелсфера, 2000. – 360 с.
4. Хвесик М. Парадигмальний погляд на концепт сталого розвитку України / М. Хвесик, І. Бистряков // Економіка України. – 2012. – № 6. – С. 4–12.
5. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) “Шляхом Європейської інтеграції” / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін.; Нац. ін.-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
6. Політична економія: Навч. посібник / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв та ін.; за ред. К. Т. Кривенка. – 2-ге вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2008. – 512 с.
7. Мочерний С. В. Економічна теорія : навч. посіб. / С. В. Мочерний. – К. : Академія, 2008. – 640 с.
8. Док. ООН А/42/427, С.59.
9. Макконнелл К. Р. Экономика: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю ; пер. с англ. 11-го изд. – К. : Хагар-Демос, 1993. – 786 с.
10. Самуэльсон Пол А. Экономика / Пол А. Самуэльсон, В. Д. Нордхауз; пер. с англ. – М. : БИНОМ, 1997. – 800 с.
11. Мікроекономіка і макроекономіка : підруч. для студентів екон. спец. закл. освіти / С. Будаговська, О. Кілієвіч, І. Луніна та ін.; за заг. ред. С. Будаговської. – К. : Основи, 2001. – 517 с.
12. Основи економічної теорії: політекономічний аспект : підруч. / за ред. Г. Н. Климка, В. П. Нестеренка. – К. : Вища шк.; Знання, 1997. – 743 с.
13. Економічний словник-довідник / за ред. С. В. Мочерного. – К. : Феміна, 1995. – 368 с.
14. Панчишин С. Макроекономіка : навч. посібник. Вид. 2-ге, стереотипне / С. Панчишин. – К. : Либідь, 2002. – 615 с.
15. Гальчинський А. С. Основи економічної теорії / А. С. Гальчинський, П. С. Єщенко, Ю. І. Палкін. – К. : Вища школа, 1995. – 471 с.
16. Ковальчук В. М. Загальна теорія економіки. – Тернопіль : ТАНГ – Астон, 1998. – 310 с.
17. Шишкин, А. Ф. Экономическая теория : в 2 т. : учебник / А. Ф. Шишкин. – 2-е изд. – М. : ВЛАДОС. – Т. 1. – 1996. – 655 с.
18. Базилевич В. Д. Макроекономіка : підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик ; за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2004. – 851 с.
19. Курінець Л. Інструменти екологічної безпеки у міжнародній торгівлі / Л. Курінець, С. Харічков // Економіка України. – 2006. – № 4. – С. 66-73.
20. Шубравська О. Сталий економічний розвиток: поняття і напрям досліджень / О. Шубравська // Економіка України. – 2005. – № 1. – С. 36-42.
21. Чистилін Д. До питання стратегії економічного зростання України / Д. Чистилін // Економіка України. – 2003. – № 1. – С. 52-59.

22. Тихомирова Е. И. Комплексный подход к оценке устойчивости экономического роста и конкурентоспособности регионов Российской Федерации / Е. И. Тихомирова // Вопросы статистики. – 2006. – № 2. – С. 9-19.
23. Єщенко П. Відновлення соціально-економічного розвитку – пріоритет номер один у світі та в Україні / П. Єщенко, А. Арсеєнко // Економіка України. – 2012. – № 1. – С. 36-50.
24. Звіти Світового центру даних з геоінформатики та сталого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wdc.org.ua/uk/sustainable-development/reports>.

Бицюра Ю. В. Устойчивый экономический рост и пути его обеспечения в Украине.

Определены сущность, характерные признаки и значение для общества устойчивого экономического роста. На основе анализа группы социально-экономических индикаторов, обоснован антиустойчивый характер экономического роста в Украине. Предложены пути обеспечения устойчивого экономического роста в Украине.

Ключевые слова: экономический рост, устойчивый экономический рост, устойчивое развитие.

Bytsiura Y. V. Sustainable economic growth and ways of his providing is in Ukraine.

Essence, characteristic signs and value, is certain for the society of sustainable economic growth. On the basis of analysis of group of socio-economic indicators, antisustainable character of the economy growing is reasonable in Ukraine. The ways of providing of sustainable economic growth are offered in Ukraine.

Keywords: economic growth, sustainable economic growth, sustainable development.

УДК: 330.52 (477)

Глюхіна В. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті розглядаються способи формування конкурентних переваг як головного фактора конкурентоспроможності національної економіки в сучасних умовах

Ключові слова: конкуренція, конкурентні переваги, конкурентоспроможність, фактори конкурентоспроможності, національна конкурентоспроможність.

Зі здобуттям незалежності Україною національна економіка мала пристосуватись до абсолютно нових умов господарювання. З цією метою створювався новий економічний механізм, заснований на ліберальних принципах, свободі підприємництва та приватній власності. Сучасний етап соціально-економічного розвитку економіки України характеризується трансформацією способу виробництва, якісними змінами у характері економічного зростання, переоцінкою основних цінностей господарської діяльності. Українська економіка пододала глибоку економічну та фінансову кризу 90-х років і вийшла на шлях макроекономічної стабільності на початку 2000-х рр. Але відсутність чіткої та послідовної економічної політики держави, несприятлива кон'юнктура ринку в період світової економічної кризи 2008–2009 рр., невпинна глобалізація та панування на міжнародному ринку ТНК, масштабні зміни у всіх сферах суспільства і посилення міжнародної конкуренції виявляють недоліки розвитку